

ШЛЯХИ МОДЕРНІЗАЦІЇ РЕГІОНАЛЬНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Уварова Г.Ш.,

*к.пед.н., доцент, доцент кафедри туризму,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,*

e-mail: hannaus@krok.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3742-1952>

Регіональний туризм не нова, але досить актуальна проблема наукових досліджень в Україні і світі. Значення регіонального туризму колосальне, оскільки він є одним з джерел істотних доходів до місцевого і державного бюджету, стимулює розвиток інфраструктури та комфортного громадського простору, забезпечує зайнятість населення, сприяє встановленню ділових, культурних, соціальних зв'язків між регіонами, а також є одним з шляхів збільшення валютних надходжень та економічного зростання країни.

Актуальність дослідження регіонального туризму на сучасному етапі підвищується у зв'язку з пандемією Covid-19, яка помітно змінила попит на туристичні послуги і напрямки туристичних потоків, суттєво зменшила кількість подорожуючих. Коронакриза, з одного боку, призупинила темпи нарощування виїзного туризму з України, а, з іншого, відкрила широкі можливості для активізації регіонального внутрішнього туризму.

Проблема розвитку регіонального туризму перебуває у центрі уваги багатьох вчених – економістів, географів, соціологів, управлінців. В їхніх дослідженнях розкрито сутність регіонального туризму (Кобзова С.М., 2010), обґрунтовано теоретико-методичні засади щодо формування механізмів забезпечення інноваційності в регіональному туризмі (Моїсєєва Н. І., 2019), визначено стратегії розвитку туризму в регіонах (Ткаченко Т. І., 2006, Гречишкіна Е. А., 2018), особливості формування кластерної моделі регіонального туризму (Богославська А. В., 2013), розкрито роль регіональних програм розвитку туризму як ключового фактору регіональної туристичної політики (Савченко В. Ф., 2018) та ін.

Метою даного дослідження є аналіз особливостей розвитку внутрішнього регіонального туризму на рівні областей України та обґрунтування шляхів його модернізації в сучасних умовах.

Враховуючи наукові узагальнення з проблеми дослідження, під регіональним туризмом розуміємо туристичну діяльність, що характерна для конкретної території з однотипними умовами розвитку туризму, туристичною спеціалізацією, що переважно відповідає регіональним ресурсам і схожими особливостями туристичного потоку. Останній формується на основі як внутрішніх, так й в'їзних туристів.

Регіональний туризм, на думку Кобзової С. М., містить у собі два тісно зв'язані між собою аспекти: географічний і соціально-економічний. Перший відображає просторовий розподіл рекреаційних ресурсів, об'єм рекреаційних потреб місцевого населення і ступінь задоволення їх у конкретному районі, а

також можливості для залучення зовнішніх туристичних потоків. Другий свідчить про соціально-економічні умови, здатні стимулювати або стримувати розвиток сфери туризму [1]. У зв'язку з цим регіональний туризм слід розглядати на різних територіальних рівнях: глобальному, субрегіональному, національному, тобто у межах однієї країни, у тому числі, на основі її адміністративно-територіального поділу. А основними чинниками його розвитку слід вважати демографічні, ресурсні, економічні, соціальні, управлінські, екологічні умови.

За експертними даними частка туризму у створенні ВВП України коливається у межах 1,5-3 %, при цьому українські туристи витрачають за кордоном суму, що еквівалентна 8 % ВВП. В умовах коронакризи за 2020 р. українським туризмом було втрачено близько 60 млрд. грн., а туристичний потік скоротився майже удвічі [2]. Наведена статистика свідчить про неефективний і нестійкий розвиток туризму в Україні.

За для обґрунтування шляхів модернізації регіонального туризму було проаналізовано особливості туристичної діяльності і потік внутрішніх туристів по областях України. Статистичні дані свідчать про незначний потік внутрішніх туристів порівняно з іншими країнами світу. Так, у 2019 р. кількість внутрішніх туристів, що були обслуговувані суб'єктами туристичної діяльності, становила 522 тис. осіб [3]. При цьому понад 50 % внутрішніх туристів обирали для подорожування місто Київ. Серед інших найбільш популярних напрямків внутрішніх переміщень українців з туристичною метою були Львівська, Івано-Франківська та Одеська області.

За метою подорожі у 2019 р. загальна кількість туристів розподілилася так: за для відпочинку і проведення дозвілля – 49 % від загальної кількості; зі службовою, діловою метою і за для навчання – 33 %; з метою лікування та оздоровлення – близько 12 %; із спортивною метою – 0,5 %. При цьому на внутрішніх туристів, що обрали спеціалізований туризм, припало лише 4 %, а інші види туризму обрали 1,5 % внутрішніх туристів, подорожуючих регіонами нашої країни [3].

Звертає на себе увагу той факт, що у 12 областях України було обслуговувано незначну кількість внутрішніх туристів, подорожі яких охоплювали лише один або два традиційні види туризму. Натомість спеціалізований та інші види туризму, серед яких подієвий, майже на 100 % були реалізовані тільки у столиці.

Отже, статистичні дані свідчать про асиметричний регіональний розвиток туризму в Україні та необхідність його активізації і модернізації. Серед основних напрямків модернізації регіонального туризму в Україні слід зазначити: пріоритетність розвитку, обґрунтована на основі стратегії смарт-спеціалізації, доступність туристичних послуг різним категоріям споживачів, інноваційність туристичного продукту та ефективність управління сферою туризму.

Регіони України відрізняються насиченістю різноманітними, часто унікальними, природними і культурно-історичними ресурсами, на основі яких розробляється регіональний туристичний продукт. Проте ресурсні можливості

багатьох областей України використовуються на сьогодні недостатньо. Тому одним з основних шляхів активізації і модернізації регіонального туризму слід обирати розвиток нішевих видів туризму як інноваційний туристичний продукт.

Як підтверджено дослідженнями [4] і практикою туристичної діяльності в окремих регіонах України, розвиток нішевих видів туризму дає чимало переваг для внутрішнього регіонального туризму, зокрема, стійкіший попит, більшу зацікавленість у їх реалізації місцевими спільнотами і залучення різного за віком, соціальним статусом і уподобаннями контингенту туристів. Для туристів нішевий туризм надає новий цікавий досвід.

Організаційно-економічний механізм реалізації туристичного потенціалу регіону може ефективно спрацювати тільки при залученні усіх учасників туристичних процесів та їх взаємодії. Партнерство між туристичним бізнесом і органами місцевого самоврядування є важливим напрямком ефективного управління регіональним туризмом в Україні. За твердженням Савченко В.Ф., від активності органів місцевого самоврядування залежать: надання туристичної інформації; охорона правопорядку; співпраця інфраструктури туризму з іншими суб'єктами господарювання; розвиток комунального господарства; паспортизація маршрутів і туристичних об'єктів. [5]. Тому саме органам регіонального і місцевого самоврядування належить головна роль досягнення взаємодії між усіма гравцями регіонального туризму по розробці сучасної моделі його розвитку.

Сучасні умови функціонування регіональних соціально-економічних систем, компонентом яких є й туризм, включають у себе реалізацію конкурентних переваг. Регіональні туристичні конкурентні переваги можливо втілити в життя на основі смарт-спеціалізації – обґрунтованої розумної пріоритетності туризму.

Аналіз регіональних програм розвитку кожної з областей України на період 2021-2027 рр. дає підстави стверджувати, що туризм як смарт-спеціалізація регіонального рівня знайшла відображення в стратегічному плануванні. Однак у переважній більшості областей України на найближчі роки туризм планують розвивати на основі традиційних масових видів туризму, оминаючи нішевий (спеціалізований) туризм як інноваційний туристичний продукт.

Для обґрунтування пріоритетності туристичної смарт-спеціалізації в регіоні основними кроками повинні бути: аналіз регіонального середовища та потенціалу для створення інноваційного туристичного продукту; вивчення попиту на цей продукт потенційних внутрішніх та іноземних туристів; розробка інклюзивної структури управління та встановлення узгодженої політики, розробка дорожньої карти та плану дій, упровадження системи моніторингу та оцінки.

Список використаних джерел:

1. Кобзова С.М. *Поняття «туристичний регіон», «регіональний туризм» та туристський маршрут у сучасному науковому дискурсі.* URL: https://tourlib.net/statti_ukr/kobzova2.htm (дата звернення 15.03. 2021).

2. Шинкаренко І. Туризм України: народжений кризою. URL: <https://strategi.com.ua/event/turyzm-v-ukraini-narodzhenyy-koronavirusom/> (дата звернення 17.03. 2021).
3. Туристична діяльність України у 2019 році. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення 18-19.03. 2021).
4. Лозинський Р., Кучинська І. Спеціалізований (нішевий) туризм: розвиток концепції в українській і зарубіжній науковій літературі. Вісник Львівського університету. Серія географічна. Львів, 2018. Вип. 52. С. 170–182.
5. Савченко В.Ф. Розвиток туризму в Україні та її регіонах. Науковий вісник НУБІП України Серія: економіка, аграрний менеджмент, бізнес Київ, 2018. № 284. С.119-129.